

Ο Μάης του '68: Ο Σαρκοζύ σε ρόλο εξορκιστή

Η αντιμετώπιση του Μάη του '68 και η χρησιμοποίησή του από τον Νικολά Σαρκοζύ, δεν ήταν απλώς μια αντιπαράθεση με την Σεγκολέν Ρουαγιάλ στην κούρσα για την προεδρία της δημοκρατίας γύρω από ένα γεγονός που αποτελεί σταθμό στον πεδίο των κοινωνικών αγώνων της μεταπολεμικής Γαλλίας – αντιπαράθεση, άλλωστε, που, σ' ό,τι αφορά τον Μάη, η Ρουαγιάλ την απέφυγε γιατί, και για την σοσιαλδημοκρατία, όπως και για την δεξιά, το φάντασμα του Μάη συνεχίζει να πλανιέται πάνω από την Γαλλία. Μπορεί να μην ξέρουμε πολύ καλά το μυστικό που θέλει να αποκαλύψει, ξέρουμε όμως ότι υπάρχει και ότι κάτι παίζεται. Και αν την σοσιαλδημοκρατία την φέρνει σε δύσκολη θέση, σε σχέση με την ιδεολογία της, τις πολιτικές της επιλογές και τις συμμαχίες που επιδιώκει, στην δεξιά προκαλεί τρόμο. Γιατί ξέρει ότι είναι παρών και ότι μπορεί να «ενσαρκωθεί στο μέλλον», να γίνει «έμπρακτη πραγματικότητα, όντως παρούσα, έκδηλη, ολοφάνερη». Όπως γράφει ο Ντεριντά «το μέλλον ανήκει μόνο στα φαντάσματα. Και στο παρελθόν»¹.

***

Ο Σαρκοζύ αναλαμβάνει το ρόλο του εξορκιστή για να τελειώσει μια για πάντα με το φάντασμα του Μάη.

Το 2002, μόλις ανάλαβε το υπουργείο εσωτερικών, δήλωσε «ότι έφτασε η στιγμή να γυρίσουμε την πλάτη μας σε όλα αυτά τα χρόνια, όπου οι αξίες είχαν χάσει την έννοιά τους, όπου υπήρχαν μόνο δικαιώματα και ποτέ καθήκοντα, όπου κανείς πλέον δεν σεβόταν κανένα, όπου απαγορευόταν το απαγορεύειν».

Το 2005 δηλώνει ότι «είναι πεπεισμένος ότι επιτέλους βγαίνουμε από τον Μάη του '68 και τα συνθήματά του. Δεν απαγορεύεται πια το απαγορεύειν».

Το 2006, στην Agep, προτείνει την οικοδόμηση μιας Γαλλίας «νέας που θα ξαναδώσει ζωή στην αληθινές αξίες της αξιοκρατίας, της προσπάθειας, της εργασίας, της ανταμοιβής, του σεβασμού, της εξουσίας και, γιατί να μην το πούμε, της πυγμής».

Στο θερινό πανεπιστήμιο της νεολαίας του κόμματός του, τον Σεπτέμβριο του 2006 στη Μασσαλία, όλη του η ομιλία εστιάστηκε στον Μάη του '68, σε μια προσπάθεια θεμελίωσης των ιδεολογικών του πιστεύω, εξ' αντιδιαστολής προς το πνεύμα του Μάη.

Τέλος, ανάμεσα στους δύο γύρους των προεδρικών εκλογών, στις 29 Μαΐου του 2007, αναγορεύει με τον πιο βάνουσο τρόπο σε διακύβευμα των εκλογών «την διατήρηση της κληρονομιάς του Μάη του '68 ή την οριστική εξαφάνισή της».

Για τον Σαρκοζύ, η γενιά του Μάη του '68, «οδήγησε στην ανατροπή των αξιών και στη μοναδική σκέψη, στον πυρήνα της οποίας βρίσκεται η ιδεολογία, ότι οι νέοι δεν έχουν παρά δικαιώματα». Και στόχος του είναι να τονιστούν οι υποχρεώσεις τους. Γιατί «οι υποχρεώσεις προηγούνται των δικαιωμάτων».

Η αριστερά, την οποία ο Σαρκοζύ την παρουσιάζει ως κληρονόμο του Μάη, «υιοθέτησε αυτή την ιδεολογία και το υποχρεωτικό για όλους 35ωρο, προδίδοντας τον Ζωρές και τον Μπλουμ, που ήταν αντίθετοι με την ισοπέδωση και την εξίσωση των εργαζομένων».

Αντιπαραθέτει τους νέους του Μάη, «τα παιδιά της περιόδου της ανάπτυξης», με την σημερινή νεολαία, «τα παιδιά της κρίσης [...] τα οποία καλούνται να πληρώσουν τον λογαριασμό για την κρίση που υπεύθυνη είναι η γενιά του Μάη».

Για τον Σαρκοζύ, η νέα ηθική της εργασίας, οι νέες αξίες της εργασίας στηρίζονται στην προσπάθεια που θα πρέπει να κάνουν οι εργαζόμενοι. Για να κερδίζουν περισσότερο θα πρέπει να δουλεύουν περισσότερο. Οι σοσιαλιστές, με την μείωση του χρόνου εργασίας (το 35ωρο), οδήγησαν στην συμπίεση των μισθών. Οι σοσιαλιστές πρότειναν το μοίρασμα της εργασίας, εκείνος θέλει «την απελευθέρωσή της».

Η ηθική της εργασίας συνδέεται, λοιπόν, με την σύνδεση του μισθού με την προσπάθεια (τον χρόνο εργασίας).

Αντιπαραθέτει δύο Γαλλίες. Τη Γαλλία που ονειρεύεται τις ουτοπίες, όπως αυτή του 35ωρου, και τη Γαλλία που ξυπνάει νωρίς για να δουλέψει. Απευθύνεται στη Γαλλία «που κοπιάζει, στη Γαλλία για την οποία ποτέ δεν μιλάνε, γιατί δεν παραπονιέται, δεν καίει αυτοκίνητα, δεν ακινητοποιεί τα τρένα, στη Γαλλία που δεν θέλει να μιλάνε στο όνομά της».

Από τη μια λοιπόν η βαθιά, η ήσυχη Γαλλία, η Γαλλία που δεν διεκδικεί, η Γαλλία που δεν αντιστέκεται και από την άλλη, αυτοί που καίνε αυτοκίνητα και αναστατώνουν τις συγκοινωνίες.

Για τον Σαρκοζύ, ο Μάης του '68 επέβαλε τον πνευματικό και ηθικό σχετικισμό. Είναι υπεύθυνος για την απώλεια της ταυτότητας, για τον κοινοτισμό, την αποτυχία του σχολείου. Οι κληρονόμοι του Μάη επέβαλαν την ιδέα ότι δεν υπάρχει

διαφορά ανάμεσα στο καλό και το κακό, ανάμεσα στο λάθος και το σωστό, ανάμεσα στο ωραίο και το άσχημο. Εξίσωσαν το μαθητή με το δάσκαλο, το θύμα με τον εγκληματία, κατέργησαν την ιεραρχία των αξιών.

Στην κληρονομιά του Μάη αποδίδει «την επικράτηση του κυνισμού στην κοινωνία και την πολιτική. Οι αξίες του Μάη ενίσχυσαν την λατρεία του χρήματος, την αναζήτηση του άμεσου κέρδους, την κερδοσκοπία, τον χρηματιστικό καπιταλισμό».

Στη Μασσαλία ο λόγος του ήταν πιο επικεντρωμένος στους νέους, στο σεβασμό, στην πειθαρχία, στις υποχρεώσεις των γονιών, στην εκπαίδευση, στην θρησκεία. «Θέλω ένα σχολείο που επικρατεί ο σεβασμός, που οι μαθητές σηκώνονται όταν μπαίνει ο καθηγητής».

Για τον Σαρκοζύ, ο Μάης του '68 διέλυσε το σχολείο του Ζυλ Φερέ, που ήταν το σχολείο της αριστείας, το σχολείο της αξιοκρατίας, το σχολείο του σεβασμού: «Δεν βοηθάμε τον μαθητή της 3ης γυμνασίου, όταν τον κάνουμε αντίπαλο του Κορνέιγ, ζητώντας του να προτείνει μια άλλη πλοκή στις τραγωδίες του». Για τον Σαρκοζύ ο Πάπας (τότε ο Ιωάννης Παύλος ο II) «ήταν και θα παραμείνει η αναφορά της νεολαίας σ' όλο τον κόσμο».

***

Χρειαζόταν ο Σαρκοζύ την αναφορά στο Μάη του '68 για να επιβληθεί στο εσωτερικό του κόμματός του και για να αναρριχηθεί στην προεδρία του κράτους; Αν μείνουμε στην πολιτική συγκυρία του 2004, τότε που αναλαμβάνει την προεδρία του κόμματός του (της Ένωσης για ένα λαϊκό κίνημα) και στην πολιτική συγκυρία των προεδρικών εκλογών του 2007, σίγουρα όχι. Η μέχρι τώρα πορεία του, από την δημαρχία του Νειγί-συρ-Σεν στην προεδρία της δημοκρατίας, δείχνει την ικανότητά του να παίζει με τις συγκυρίες, να στήνει καταστάσεις, να χρησιμοποιεί τους μηχανισμούς και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, να χειραγωγεί τις μάζες. Δηλαδή, όλα όσα χρειάζονται για μια πετυχημένη πολιτική σταδιοδρομία στα καθεστώτα της αστικής δημοκρατίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται στην ηθική κρίση αυτών των καθεστώτων.

***

Τον Μάη τον χρησιμοποιεί ως το αντίπαλο δέος της δικής του Γαλλίας. Εξ αντιδιαστολής προς το πνεύμα του Μάη, που είδαμε πως το προσδιορίζει και την κληρονομιά του, θεμελιώνει το δικό του πιστεύω, την ιδεολογία του και το γενικό πλαίσιο στο οποίο κινείται η πολιτική του.

Το πέρασμά του από το υπουργείο εσωτερικών, μια πρώτη φορά το 2002 με 2004 και μια δεύτερη φορά το 2005 με 2007, είναι αποκαλυπτικό των μέσων και

της πολιτικής του. Καλλιεργώντας το αίσθημα της ανασφάλειας και του φόβου, προβάλλεται ως ο ηγέτης που μπορεί να βγάλει την Γαλλία από την κρίση, ως ο εξορκιστής του κακού που απείλησε τη Γαλλία το '68 και από το οποίο θα την απαλλάξει μια για πάντα.

Ως υπουργός εσωτερικών και ως υποψήφιος για την προεδρία της δημοκρατίας, προσπάθησε, λοιπόν, να καλλιεργήσει τον φόβο και την ανασφάλεια με συστηματικό και οργανωμένο τρόπο, δίνοντας στα γεγονότα την μεγαλύτερη δυνατή δημοσιότητα και εμφανιζόμενος, πάντα με την μεγαλύτερη, πάλι, δυνατή δημοσιότητα, ως ο εξορκιστής των κακών για τα οποία φταίει ο Μάης του '68 και η καταραμένη κληρονομιά του: ο πνευματικός και ηθικός σχετικισμός.

Σε κάθε επαφή του με την κοινωνία καλλιεργεί τον φόβο. Ενδεικτική είναι η ομιλία του στην Agap το 2006: «Δεν μπορούμε να πιστέψουμε στην ευτυχία, όταν φοβόμαστε τα πάντα. Το μέλλον, τους άλλους, το γείτονα, τον εαυτό μας. Όταν οι γονείς φοβούνται τα παιδιά τους, όταν οι καθηγητές φοβούνται τους μαθητές τους, όταν οι νέοι αμφιβάλλουν για τον κόσμο των ενηλίκων, όταν όλοι μας βλέπουμε στα γηρατειά την υπόσχεση της μελλοντικής παρακμής μας, όταν ο άνθρωπος γίνεται πιο βίαιος από το ζώο. Όταν η κοινωνία εμφορείται από αυτήν την πρωτόγονη βία, τότε η Γαλλία πάει άσχημα».

Ως υπουργός εσωτερικών, πολλαπλασίασε τις εξώσεις των αστέγων από κενές και εγκαταλελειμμένες οικοδομές, εισήγαγε την «μηδενική ανοχή» σε κάθε παράβαση των νόμων, αντιμετώπισε τις προβληματικές κατηγορίες του πληθυσμού με τρόπο βίαιο και προσβλητικό, προκαλώντας την έκρηξη των φτωχών προαστίων του Παρισιού τον Οκτώβριο-Νοέμβριο του 2005. Τα γεγονότα αυτά τα παρουσίασε ως ενέργειες οργανωμένων ομάδων, παρά την έκθεση περί του αντιθέτου της αστυνομίας, που τεκμηριώνει ότι τα γεγονότα ήταν αυθόρμητα και δεν είχαν εθνική ή γεωγραφική προέλευση.

Διέλυσε την αστυνομία της γειτονιάς, που είχαν θεσπίσει οι σοσιαλιστές για να φέρουν πιο κοντά την αστυνομία στον πολίτη. Όπως δήλωσε πρόσφατα, γι' αυτόν «η πραγματική αστυνομία της γειτονιάς είναι αυτή που είναι παρούσα τη στιγμή που παραβάτες του νόμου εμφανίζονται»².

Με τους δύο νόμους του για την μετανάστευση του 2003 και του 2006, ενισχύει τα μέτρα για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, θεσπίζει αυστηρότερους όρους για την συγκέντρωση των οικογενειών και την χορήγηση ασύλου και εισάγει την έννοια της επιλεκτικής μετανάστευσης. Παράλληλα, αυξάνει τον αριθμό των απελάσεων, ακόμα και στην περίπτωση παιδιών σχολικής ηλικίας, με καρτέρι έξω από τα σχολεία τους. Επάξια ο Σαρκοζύ κέρδισε τον τίτλο του «υπουργού διώκτη των παιδιών». Το μόνο θετικό του νόμου του 2003 είναι η μερική κατάργηση της διπλής ποινής.

Η ομιλία του στην Ager αποτελεί μνημείο για τον τρόπο με τον οποίο «η χωρίς συμπλέγματα δεξιά», την οποία επαγγέλλεται, μπορεί να ταυτιστεί με τις πιο ακραίες, για τους ξένους, θέσεις του Λε Πεν.

Ενδεικτική του τρόπου με τον οποίο ο Σαρκοζύ αντιλαμβάνεται τα προβλήματα, είναι η αντίδρασή του τον Φεβρουάριο του 2003 σ' έναν αγώνα ποδοσφαίρου που οργάνωσαν οι αστυνομικοί του τμήματος μιας δύσκολης γειτονιάς της Τουλούζης με τους νέους της περιοχής. «Δεν είστε κοινωνικοί λειτουργοί. Οι πολίτες περιμένουν από σας, πρώτα από όλα, να συλλαμβάνεται αυτούς που παρανομούν», τόνισε ο υπουργός. «Οι συναντήσεις με τους νέους είναι επίσης η δουλειά μας. Χωρίς αυτές δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε για πολύ την εγκληματικότητα», σχολίασε ένας από τους αστυνομικούς που δέχτηκαν την επίπληξη του, μετά την αποχώρηση του υπουργού.

Για τον Σαρκοζύ δεν υπάρχουν κοινωνικά προβλήματα. Υπάρχουν οι καλοί και οι κακοί. Οι κακοί δε είναι οι μετανάστες χωρίς χαρτιά και οι νέοι των φτωχογειτονιών. Όπως ο ίδιος δηλώνει, οι γάλλοι «απορρίπτουν την μοναδική σκέψη, το σοσιαλδημοκρατικό κήρυγμα που θεωρεί την φτώχεια ως την αιτία της εγκληματικότητας». Στην λογική του η καλύτερη πρόληψη είναι η τιμωρία και ο εγκλεισμός.

Έτσι, στις 26 Φεβρουαρίου, παρά την αντίθετη γνώμη του Συνταγματικού Δικαστηρίου, έθεσε σε ισχύ το νόμο του δια βίου εγκλεισμού για λόγους ασφαλείας, μετά την έκτιση της ποινής, για εγκληματίες που έχουν καταδικαστεί σε ποινές που υπερβαίνουν τα 15 χρόνια. «Το άτομο θα φυλακίζεται, όχι για πράξεις που εκτέλεσε, αλλά για πράξεις που θα μπορούσε να εκτελέσει (...) Περνάμε από τη δικαιοσύνη της υπευθυνότητας, στη δικαιοσύνη της ασφάλειας»³.

Πώς, λοιπόν, να συμβιβαστεί με το σύνθημα του Μάη για τη φύση του ανθρώπου: «Ο άνθρωπος δεν είναι ούτε ο καλός άγριος του Rousseau ούτε ο αμαρτωλός της εκκλησίας και του La Rochefoucauld. Είναι βίαιος όταν καταπιέζεται και ήρεμος όταν είναι ελεύθερος».

***

Αν όμως δεν είχε ανάγκη τον Μάη στην πορεία του προς την κατάκτηση της εξουσίας, γιατί οι τόσες αναφορές του, γιατί αυτό το μίσος σε ένα ιστορικό γεγονός του σχετικά μακρινού παρελθόντος;

Την εξήγηση μας την δίνει ο Αλαίν Μπαντιού, ο οποίος πρόσφατα, (τον Νοέμβριο του 2007), εξέδωσε ένα βιβλίο για τον Σαρκοζύ, που μέσα σε λίγες μέρες έγινε μπεστ σέλερ και έφτασε σε πολύ ψηλά, για βιβλία αυτού του είδους, επίπεδα κυκλοφορίας⁴.

Η επιτυχία του βιβλίου, που έχει ως τίτλο «Τίνος πράγματος το όνομα είναι ο Σαρκοζύ», εξηγείται από το γεγονός ότι πρόκειται για την πρώτη ολοκληρωμένη ανάλυση του φαινομένου Σαρκοζύ και ό,τι αυτό σημαίνει για την Γαλλία σήμερα.

Στην μετεκλογική Γαλλία, ο Μπαντιού διακρίνει 3 συνιστώσες: την ενορμητική, τη νοσταλγική και τη συνιστώσα της διαπιστωμένης αδυναμίας. Για τον Μπαντιού, ο Σαρκοζύ κέρδισε τις εκλογές εκμεταλλευόμενος τον πρωτόγονο φόβο εναντίον των ξένων, των φτωχών και των μακρινών χωρών στις οποίες αυτοί που τον στηρίζουν δεν θέλουν να μοιάσει η Γαλλία. Ο πρωτόγονος αυτός φόβος εύρισκε, μέχρι τώρα, διέξοδο στον λόγο του Λε Πεν και των νοσταλγών του Πεταίν. Και ο Σαρκοζύ ψάρεψε στα θολά νερά και του πεταινισμού και του Εθνικού Μετώπου.

Ο πρωτόγονος φόβος οδήγησε σε ένα παράγωγο φόβο: Στον φόβο αυτών που φοβούνται τα αποτελέσματα του πρωτόγονου φόβου. Πρόκειται για τον κόσμο που πρόσκειται στο σοσιαλιστικό κόμμα (μέλη και ψηφοφόροι) και που δεν μπόρεσε να εμποδίσει την νίκη των δυνάμεων που είδαν στον Σαρκοζύ τον εξορκιστή των κακών που αισθάνονται ότι βιώνουν και αυτών που πιστεύουν ότι τους απειλούν.

Παράλληλα προς τις δύο αυτές ενορμητικές συμπεριφορές, υπάρχει η συνιστώσα της νοσταλγίας για τον παλιό κόσμο που καταρρέει. Του κόσμου που γεννήθηκε μετά τον πόλεμο, με τον ομοιόμορφο τρόπο που οι γκωλικοί και οι κομμουνιστές εισέπραξαν τον πόλεμο, τον πεταινισμό, την αντίσταση και την απελευθέρωση. Το παραδοσιακό δίπολο δεξιά/αριστερά έφτασε στο τέλος του. Ο Σαρκοζύ έβαλε τέλος στη δεξιά του γκωλισμού και μια σειρά από παράγοντες, όπως οι κοινωνικές αλλαγές, η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η εγκατάλειψη των μαρξιστικών ιδεολογικών αναφορών, αποδυνάμωσαν την αριστερά του Κομμουνιστικού κόμματος. Σ' αυτό το τοπίο του πλήρους αποπροσανατολισμού, όπου, και αυτή η έννοια του προσανατολισμού, στο συμβολικό πεδίο, έπαψε να υπάρχει, ο Σαρκοζύ εγκαθίστα τη δική του δεξιά. Μια δεξιά χωρίς συμπλέγματα. Και ο Μπαντιού τον βάζει να αναφωνεί, από το κότερο του πλούσιου φίλου στο οποίο γιόρτασε τη νίκη του: «η αριστερά δεν αποτελεί πια φόβο, ζήτω οι πλούσιοι, κάτω οι φτωχοί».

Ο Μπαντιού θεωρεί ως σημαντικό σύμπτωμα του νέου τοπίου που δημιουργήθηκε και του αποπροσανατολισμού που επακολούθησε, την αποστασία από την αριστερά προς τον Σαρκοζισμό. Περιγράφει την διαδρομή αυτών των «ποντικών που εγκαταλείπουν το καράβι της παραπαίουσας αριστεράς (...) και που μετά τις εκλογές δίνουν την οριστική μορφή στο κίνημα της αντεπαναστατικής αποστασίας που άρχισε το 1976 με την ομάδα των νέων φιλοσόφων»⁵.

Ο Σαρκοζύ ψαρεύει σε όλα τα νερά. Και σ' αυτά που έχουν περάσει από βιολογικό καθαρισμό και στα μολυσμένα. Στην Τουλούζη στις 11/04/07 δηλώνει: «Αν εκλεγώ πρόεδρος θα ανακτήσω όσα η δημοκρατική δεξιά και το κέντρο εγκατέλειψαν στην αριστερά και την άκρα δεξιά. Όσα η αριστερά εγκατέλειψε, όλες τις παγκόσμιες αξίες που αρνήθηκε, τις αξίες της Γαλλίας, θα τα πάρω για λογαριασμό μου».

Όσο πιο βρώμικά είναι τα νερά τόσο καλύτερη είναι και η ψαριά. Η αγανάκτηση της Μαρίνας Λε Πεν είναι αποκαλυπτική: «Ο Σαρκοζύ μας τα έκλεψε όλα. Έκανε ένα hold up στην ιδεολογία μας».

Οι αναφορές του φτάνουν μέχρι και τον Γκράμσι: «Ασπάζομαι την ανάλυση του Γκράμσι για την εξουσία που κερδίζεται με τις ιδέες. Από το 2002 άρχισα την ιδεολογική μάχη ενάντια στον σχετικισμό που υπάρχει στη σκέψη, τον πολιτισμό, την ηθική»⁶.

Από την σοσιαλδημοκρατία ψαρεύει λίγες ιδέες και πολλούς ανθρώπους. Νεκρούς και ζωντανούς. Από τον Ζωρές και τον Λέον Μπλουμ μέχρι τον Στρος Καν, τον Λανγκ, τον Ατταλί και άλλους.

Η τρίτη συνιστώσα, μετά τις συνιστώσες της ενόρμησης και της νοσταλγίας, είναι η συνιστώσα της διαπιστωμένης αδυναμίας. Η αίσθηση ότι τίποτα δεν μπορεί να γίνει μέσα από τις εκλογές. Δεν απορρίπτει τις εκλογές, ως συστατικό στοιχείο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, αλλά τη χρησιμοποίησή τους, ως μηχανισμό καταστολής στις δύσκολες για την αστική δημοκρατία καταστάσεις, όπως αυτή του Μάη του '68 όπου, το σύνθημα «εκλογές παγίδα για τους βλάκες» δεν ήταν εκδήλωση εξτρεμισμού, αλλά συνειδητοποίησης του γεγονότος ότι οι εκλογές ήταν, σ' εκείνες τις συνθήκες, το κατ' εξοχήν μέσο για την διάλυση και την καταστολή του κινήματος. Στις εκλογές, αυτό που προέχει είναι ο αριθμός αυτών που ψηφίζουν και όχι το τι ψηφίζουν.

Ο Μπαντιού επανέρχεται στο φάντασμα του κομμουνισμού με την γενική σημασία του όρου που κατατρύχει τον Σαρκοζύ. Το μίσος του εναντίον του Μάη πηγάζει από το φόβο του μήπως και ενσαρκωθεί εκ νέου το φάντασμα «μιας νέας συμμαχίας των νέων διανοουμένων με την εργατική τάξη», «το σταθερό σημείο που θα άρει την αίσθηση της αδυναμίας του αδύνατου», την αίσθηση ότι τώρα πια μετά την νίκη του Σαρκοζύ δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα. Αυτή την συνάντηση ο Σαρκοζύ δεν μπορεί να την αντέξει, όχι μόνο ως πραγματικότητα, αλλά και ούτε ως ιδέα, ως μελλοντική απειλή.

Για το Μπαντιού, λοιπόν, η επίθεση στον Μάη έχει για στόχο την απαλλαγή του από το φάντασμα του κομμουνισμού. Σίγουρα έχει δίκιο, αλλά σε τελευταία ανάλυση η επίθεση στον Μάη προσπαθεί να ξορκίσει και όλα τα ξωτικά που προηγούνται και συνοδεύουν την εμφάνιση του φαντάσματος. Τις διεκδικήσεις στο χώρο της εργασίας, της διαχείρισης του χρόνου, του περιεχομένου της παιδείας και των τρόπων που εκφράζονται οι διεκδικήσεις (παράδειγμα η απεργία, που ο Σαρκοζύ επιδιώκει τον περιορισμό της άσκησης αυτού του δικαιώματος), των αναζητήσεων στο χώρο της τέχνης, των αλλαγών στις σχέσεις των φύλων, στην υπεράσπιση των ατομικών ελευθεριών, στην επικοινωνία των ανθρώπων, στο σεβασμό της ετερότητας, στην

αντιμετώπιση των ξένων, στην καταγγελία των ψευδεπίγραφων υποσχέσεων, των υποσχέσεων που δεν δεσμεύουν παρά αυτούς στους οποίους απευθύνονται.

Όλα αυτά τα ξωτικά έκαναν την εμφάνιση τους στα χρόνια του Μάη. Ήταν το προοίμιο της κομμουνιστικής κοινωνίας; Ενδεχομένως. Οπωσδήποτε όμως, η ιδέα του κομμουνισμού τα εμπεριέχει.

***

Ας έρθουμε όμως σε ορισμένες πλευρές του Μάη του '68 που νομίζω ότι είναι χρήσιμες στην προσέγγισή μας.

Γιατί ο Μάης του '68, πενήντα χρόνια μετά το γεγονός, εξακολουθεί να είναι παρών; Στη σκέψη αυτών που τον έζησαν, που ήταν οι δημιουργοί του, όπως και στη σκέψη αυτών που τον μαθαίνουν από άρθρα, βιβλία, επετειακά, ανά δεκαετία, αφιερώματα και αναφορές σε αυτόν στους συνδικαλιστικούς αγώνες, τις πολιτικές αντιπαραθέσεις και τις επαγγελίες για μια άλλη κοινωνία.

Η επίθεση του Σαρκοζύ εναντίον του Μάη του '68, το μίσος του για το πνεύμα του Μάη και η μετατροπή του γεγονότος σε πολιτικό διακύβευμα της εκλογής του στην προεδρία της δημοκρατίας, έκανε το γεγονός περισσότερο επίκαιρο από ό,τι είναι αφ' εαυτού του και το συνέδεσε με τα σημερινά προβλήματα της γαλλικής κοινωνίας, Και όχι μόνο. Γιατί, όπως ο Μάης του '68 δεν ήταν μόνο υπόθεση της γαλλικής κοινωνίας, έτσι και σήμερα η σύνδεση με το γεγονός και η αποτίμησή του αφορά την αριστερά στο σύνολό της, εντός και εκτός γαλλικών συνόρων.

Ο Μάης του '68 δεν είναι μόνο ο Μάιος και άντε κάτι από τον Ιούνιο του '68. Είναι ένα γεγονός που έρχεται από το παρελθόν και που οι συνέπειές του είναι ορατές σε πολλά γεγονότα που επακολούθησαν. Παρήγε δηλαδή αποτελέσματα που δεν θα υπήρχαν, ή δεν θα υπήρχαν με τον ίδιο τρόπο, αν δεν είχε υπάρξει η εξέγερση του Μάη. Ο Μάης του '68 είναι παρών σ' όλη τη δεκαετία του '70. Στις πρωτοβουλίες και τις κατακτήσεις του γυναικείου κινήματος, στη δημιουργία του μετώπου των ομοφυλοφίλων το 1971, στη δολοφονία του Πιέρ Οβερνέ το 1972, στην έκδοση της Λιμπερασιόν το 1973 (της εφημερίδας που δήλωνε και ήταν τότε «η εφημερίδα από τον λαό για τον λαό»), στην απεργία στο εργοστάσιο του Joint Français, στο πετυχημένο αυτοδιαχειριστικό πείραμα στη LIP, στους αγώνες των αγροτών στο Λαρζάκ, στο κίνημα εναντίον της διάδοσης της πυρηνικής ενέργειας, στην ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης και των οικολογικών κινήματων και στις κινήσεις συμπαραστάσης στους μετανάστες, τους άστεγους... Ο Μάης είναι παρών στο κοινό πρόγραμμα σοσιαλιστών και κομμουνιστών το 1972 και στη νίκη του Μιτεράν στις προεδρικές εκλογές, το 1981. Ακόμα, ο Μάης είναι παρών

στο γεγονός ότι ο Σαρκοζύ ντε Ναγκύ-Βοσά, μετανάστης δεύτερης γενιάς, εκλέγεται πρόεδρος της γαλλικής δημοκρατίας.

***

Τι ήταν λοιπόν αυτός ο μήνας με την μεγάλη διάρκεια και εμβέλεια;

Όσο δύσκολο ήταν να απαντήσουμε τη στιγμή των γεγονότων, άλλο τόσο δύσκολο είναι να απαντήσουμε 40 χρόνια μετά. Όχι βέβαια για τους ίδιους λόγους. Τη στιγμή των γεγονότων δεν είχαμε συνείδηση του γεγονότος στην ολότητά του. Άλλωστε τη στιγμή των γεγονότων, που όλα μαζί συνθέτουν τον Μάη του '68, το γεγονός του Μάη δεν το είχαμε συνειδητοποιήσει. Μέσα στα γεγονότα, μέρα με τη μέρα και για πολλούς εκ των υστέρων, καταλάβαμε ότι ζούσαμε ή ότι ζήσαμε ένα γεγονός μεγάλης σημασίας και εμβέλειας. Την στιγμή των γεγονότων εκτιμούσαμε την κατάσταση με βάση την συμμετοχή μας στο χώρο που επιλέξαμε, μερικές φορές που βρεθήκαμε από σύμπτωση και με βάση την πληροφόρηση που είχαμε, η οποία σε καμιά περίπτωση δεν ήταν τόσο πλήρης, για να καταδείξει το γεγονός στο σύνολο του. Η έλλειψη συνολικής εποπτείας δεν επέτρεπε την τοποθέτησή μας για το μέχρι πού θα μπορούσαμε να φτάσουμε. Αν δηλαδή η εξέγερση των φοιτητών, οι απεργίες και οι καταλήψεις των εργοστασίων, η γενικευμένη αμφισβήτηση, που ζήσαμε την περίοδο εκείνη, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια γενικότερη αλλαγή της γαλλικής κοινωνίας.

Ούτε σήμερα, σαράντα χρόνια μετά, μπορούμε να καταλήξουμε. Οπωσδήποτε τον Μάη του '68 δεν υπήρξε διάλυση του κρατικού μηχανισμού. Οι καταπιεστικοί μηχανισμοί του παρέμεναν άθικτοι. Το δε μυστηριώδες ταξίδι του Ντε Γκωλ στο Μπάντεν-Μπάντεν, την έδρα του γαλλικού στρατού στη Γερμανία, άφησε να πλανηθεί το ενδεχόμενο της παρέμβασης του στρατού στα γεγονότα. Ο Ρ. Γκαροντύ, τρία χρόνια μετά τον Μάη, κάνοντας μια αποτίμηση των γεγονότων, δηλώνει: «Νομίζω ότι δεν πήραμε ορισμένες πρωτοβουλίες (...) Αν είχαμε προσανατολίσει τις απεργίες με το σύνθημα της παραίτησης του Προέδρου και τη διάλυση της βουλής, δεν θα ήταν η επανάσταση, αλλά μια πολιτική πράξη που θα μας επέτρεπε να πάρουμε την πρωτοβουλία των γεγονότων (...) και να μην την αφήσουμε στον Ντε Γκωλ»⁷. Για τον Γκαροντύ υπήρξε μια χαμένη ευκαιρία, αν όχι για την επανάσταση, για μια δημοκρατική εναλλακτική λύση στο καθεστώς⁸. Το γεγονός είναι ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα κράτησε μια στάση εφεκτική, αν όχι εχθρική, προσπαθώντας να αποτρέψει τη συνάντηση της εξέγερσης των φοιτητών, που δεν τους έλεγχε, με το εργατικό κίνημα, που το έλεγχε μέσω των συνδικάτων. Αν οι εργατικές κινητοποιήσεις, οι καταλήψεις των εργοστασίων και η γενική απεργία

τρόμαξαν την αστική τάξη, η εξέγερση των νέων (φοιτητών και εργατών) τρόμαξε τις κομματικές ιεραρχίες της αριστεράς. Την επομένη της τεράστιας διαδήλωσης των 600 χιλιάδων, στις 29 Μαΐου, όπου κυριάρχησε το σύνθημα «λαϊκή κυβέρνηση», η πρωτοβουλία των κινήσεων αφέθηκε στον Ντε Γκωλ, ο οποίος διέλυσε τη βουλή και προκήρυξε εκλογές. Τις «εκλογές για τους βλάκες», τις εκλογές στις οποίες κυριάρχησε η δεξιά. Για το Κομμουνιστικό Κόμμα ο Μάης σηματοδοτεί το απόγειο της δύναμης του και την αρχή της πτώσης του.

Μπορεί οι νέοι που εξεγέρθηκαν τον Μάη του '68 να μην έκαναν επανάσταση. Έβαλαν όμως το αίτημα της επανάστασης, που όπως γράφει ο Μαρκούζε στον πρόλογο του βιβλίου του «ένα δοκίμιο για την απελευθέρωση», είχε ως θεμέλια την αλληλεγγύη, την κατάργηση της φτώχειας και τις μιζέριας και την οικοδόμηση της ειρήνης. Με μια λέξη, έδινε στην επανάσταση την πραγματική της διάσταση: αυτήν της απελευθέρωσης. Για τον Μαρκούζε «δεν είχε και τόση σημασία αν ήταν μια απλή εξέγερση ή μια χαμένη επανάσταση. Ούτως ή άλλως αποτελούσε στροφή»⁹.

Το σημαντικό στον Μάη του '68 ήταν η τεράστια υποστήριξη που βρήκε στον κόσμο. Η διαδήλωση στις 13 Μαΐου έδειξε ότι ο κόσμος ήταν με τους φοιτητές. Γεγονός που εκδηλώθηκε με τις καταλήψεις των εργοστασίων και την γενική απεργία, αποκαθιστώντας τη σύνδεση του φοιτητικού κινήματος με τον κόσμο της εργασίας¹⁰. Η σύνδεση αυτή, που εκδηλώθηκε με ποικίλους τρόπους, αποτελεί το σημαντικότερο γεγονός του Μάη. Είναι αυτή που δημιούργησε το γεγονός.

Ο Πιέτρο Ινγκράο αναφέρεται στη χαρακτηριστική εικόνα του Μάη: «Τους φοιτητές, που από τα λεπτά χέρια τους περνούσε η σημαία του αγώνα στα στιβαρά μπράτσα της εργατικής τάξης(...) Η θεματική του ιδιωτικού και της υποκειμενικότητας αναζητούσε μια κοινή απάντηση, μια απάντηση συλλογικά οργανωμένη»¹¹.

Οι μαρξιστές διανοούμενοι υποδέχτηκαν τη φοιτητική φάση του Μάη με εξαιρετική αμηχανία. Τίποτα δεν κόλλαγε στη θεωρία της προλεταριακής επανάστασης. Μόνον όταν άρχισαν οι εργατικές κινητοποιήσεις, «όταν ξύπνησε η Μπιγιανκούρ», όταν άρχισαν οι απεργίες και οι καταλήψεις των εργοστασίων, τότε, όπως επισημαίνει ο Ντομινίκ Λεκούρ, «στον θεωρητικό καθρέφτη τους» άρχισαν να παρελαύνουν οι μεγάλες στιγμές της πάλης των τάξεων το 1936, το 1871, το 1848, το 1793... «Ο Μάης των νέων φοιτητών και εργατών, που δεν αναγνωρίζοντουσαν σε καμιά οργάνωση και κανένα κίνημα, εκ προοιμίου δεν υπάκουε στην άλγεβρα της επανάστασης»¹².

***

Ο Μάης του '68 αποτελεί μια σημαντική στιγμή στην ιστορία των κινημάτων. Γιατί, ανεξάρτητα από την αναφορά των ανθρώπων που τον δημιούργησαν (οργα-

νωμένων σε μη) στο Κομμουνιστικό Κόμμα, στους μαοϊκούς, στους τροτσκιστές, στους ελευθεριακούς, ανεξάρτητα από τη στάση μας απέναντί του, μέσα στο γεγονός ή εκ των υστέρων, αποτελεί μια σημαντική στιγμή της πορείας για την απελευθέρωση του ανθρώπου.

Δεν ήταν μόνο μια φοιτητική εξέγερση, που για ένα μήνα έφερε τα πάνω κάτω στη Γαλλία, για αιτήματα που η αστική τάξη θα μπορούσε, ορισμένα τουλάχιστον, να τα είχε αποδεχτεί, όπως άλλωστε το έκανε για ορισμένα από αυτά. Στο χώρο της παιδείας, στις σχέσεις των φύλων, στην σεξουαλικότητα, στην οικογένεια... η αστική τάξη είναι γενναιόδωρη, όταν και όσο την παίρνει – όταν δεν θίγονται τα ουσιώδη της εξουσίας της. Ο Μάης ήταν κυρίως η μεγαλύτερη κινητοποίηση των εργαζομένων εναντίον της εξουσίας του κεφαλαίου, που γνώρισε η μεταπολεμική Γαλλία. Στη σχέση δε κεφαλαίου εργασίας, η αστική τάξη δεν κάνει πίσω. Γιατί πρόκειται για τα ουσιώδη της εξουσίας της. Ότι υποχρεωθεί να δώσει κάποια στιγμή, σε κάποια συγκυρία, θα το πάρει πίσω σε κάποια άλλη στιγμή, σε κάποια άλλη συγκυρία. Και με τόκο.

Οι κατακτήσεις του Μάη στο επίπεδο της βασικής αντίφασης κεφαλαίου εργασίας σε μικρό χρονικό διάστημα ακυρώθηκαν. Ο Αλαίν Λιπιέτς θεωρεί ότι θάνατος του Πιέρ Οβερνέ το 1972 έδειξε «ότι ο καπιταλισμός έφτασε στη μακροοικονομική σταθερότητα μέσω μιας κολοσσιαίας αποπτώχευσης της έννοιας της εργασίας»¹³. Η υπονόμηση του αυτοδιαχειριστικού πειράματος στη LIP, από την κυβέρνηση και τις τράπεζες, έδειξε ότι η αστική τάξη είναι αμείλικτη, όταν απειλούνται τα ουσιώδη της εξουσίας της, όπως οι μορφές οργάνωσης της παραγωγής.

Ο Μάης του '68 στη Γαλλία μπορεί να ιδωθεί από πολλές πλευρές, γιατί άγγιξε μεγάλες ομάδες του πληθυσμού. Τους νέους που πέρασαν από την αμφισβήτηση στην εξέγερση, τους εργαζόμενους που συμμετείχαν μαζικά στο μεγαλύτερο απεργιακό κίνημα της μεταπολεμικής Γαλλίας, (9 εκατομμύρια απεργοί), τους διανοούμενους, τους αγρότες... Ολόκληρη η Γαλλία, το σύνολο του γαλλικού λαού, έζησαν το σημαντικό γεγονός που προήλθε από την συνάντηση ανθρώπων που μέχρι τότε ζούσαν περιχαρακωμένοι. Οι μεν στα πανεπιστήμια, οι δε στα εργοστάσια. Και σε κάποιες στιγμές πολλοί νιώσανε ότι η «φαντασία στην εξουσία» θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα.

Για τον Μπαντιού «ο Μάης του '68 ήταν, σε μεγάλη κλίμακα, η συνάντηση ανάμεσα σε ανθρώπους που στην κανονική κοινωνική ζωή δεν συναντώνται. Και αυτή η συνάντηση είναι που δημιούργησε το γεγονός»¹⁴.

Δέκα χρόνια μετά μια καθηγήτρια λυκείου μιλάει γι' αυτή τη συνάντηση: «Συναντήθηκα με εργάτες για πρώτη φορά στη ζωή μου. Οι μόνες μου αναμνήσεις από τον Μάη δεν είναι οι διαδηλώσεις, είναι αυτές οι συναντήσεις (...) για θεωρη-

τική συζήτηση. Ήμουν καλά. Και πίστευα ότι θα κρατούσε»¹⁵. Μια άλλη διηγείται: «Συναντούσα ανθρώπους κοινωνικά διαφορετικούς (...) και υπήρχε ανάμεσα μας ανθρώπινη ζεστασιά»¹⁶. Ο Jean-Pierre Thom, που γύρισε το ντοκιμαντέρ «τολμείστε ν' αγωνιστείτε τολμείστε να νικήσετε» γράφει: «Τότε [το '68] άρχισα να παρατηρώ τον εντυπωσιακό κόσμο που υπήρχε γύρω μας [των εργοστασίων και της εργατικής τάξης], που μπορούσε να παραλύσει τη χώρα σταματώντας να δουλεύει»¹⁷.

Ήταν μια πολύ πιο πλατειά συνάντηση. Οι άνθρωποι, για πρώτη φορά στη μεταπολεμική Γαλλία, άρχισαν να ανοίγονται και να επικοινωνούν. Στο χρόνο που διαρκούσε η κοινή διαδρομή στη πορεία ή στο αυτοκίνητο όταν έκανες ωτοστόπ, (τα μέσα συγκοινωνίας απεργούσαν και το ωτοστόπ είχε γενικευθεί), μάθαινες τα πάντα για τον άλλον και ο άλλος μάθαινε τα πάντα για σένα. Γι' αυτόν τον κλειστό και δύσπιστο λαό, που είναι οι γάλλοι, ο Μάης του '68 ήταν μια πραγματική απελευθέρωση. Μετά τις εκλογές στις 30 Ιουνίου, όταν ο Μάης ηττήθηκε και δια της λαϊκής ψήφου, όλοι ξανακλείστηκαν στο καβούκι τους.

Το πνεύμα του Μάη εκφράστηκε με ποικίλες μορφές. Μέσα από τις ατελείωτες συζητήσεις στα Πανεπιστήμια, στους χώρους δουλειάς, στις διαδηλώσεις, στις καταλήψεις. Μέσα από τις προκηρύξεις επιτροπών και πολιτικών οργανώσεων. Μέσα από τα συνθήματα που κυριαρχούσαν στις διαδηλώσεις και από εκείνα που γραφό-ντουσαν στους τοίχους. Μέσα από τα κείμενα των ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα και όσων εκ των υστέρων προσπάθησαν μέσα από όλα αυτά να βγάλουν ένα συμπέρασμα για το τι έγινε εκείνη την περίοδο, τι ζητούσε όλος αυτός ο κόσμος, ποια ήταν τα αποτελέσματα και τι θα μπορούσε να γίνει. Σίγουρα αν υπήρχε το διαδίκτυο θα είχαμε πολύ περισσότερες παρεμβάσεις και μαρτυρίες για το Μάη¹⁸. Με τον πολύγραφο και το στένσιλ, με την μπογιά και το πινέλο δεν μπορούσες να πας πολύ μακριά στην έκφραση αυτού που ήθελες να πεις. Παρ' όλα αυτά οι τοίχοι γέμισαν συνθήματα και οι πολύγραφοι δουλεύανε μέρα νύχτα.

Τα συνθήματα είναι λέξεις. Αλλά η κάθε λέξη παραπέμπει σε όλα όσα συνδέονται μαζί της, σε όλες τις παραστάσεις που ανακαλεί στη μνήμη μας¹⁹. Οι λέξεις των συνθημάτων μας αποκαλύπτουν πολλές πλευρές του Μάη. Πρώτα και κύρια το γεγονός ότι ο Μάης ήταν ένα τεράστιο απελευθερωτικό κίνημα εναντίον της κοινωνίας της κατανάλωσης, εναντίον της κοινωνίας που στηρίζεται στο θάμα-εμπόρευμα. Ήταν μια εξέγερση εναντίον των ηθών της εποχής σε σχέση με τις ιεραρχίες, την οικογένεια, την σεξουαλικότητα, την ελευθερία του ατόμου, ήταν δηλαδή ένα κίνημα με έντονα ελευθεριακά στοιχεία. Ο Εντγκάρ Μορέν θα γράψει λίγο μετά τον Μάη: «Ο Μάης του '68, τουλάχιστον τις πρώτες μέρες των καταλήψεων συνδέθηκε με την μεγάλη ελευθεριακή πηγή του γαλλικού εργατικού κινή-

ματος)²⁰. Πολύ γρήγορα όμως η πολιτική πήρε το πάνω χέρι. Για όλους. Ακόμα και για τους ελευθεριακούς.

***

Πέρα από την μεγάλη συνάντηση των φοιτητών και των εργατών, το άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό του Μάη είναι η αναζήτηση μιας νέας υποκειμενικότητας. Όπως διαπιστώνει ο Ετιέν Μπαλιμπάρ, «η νεολαία της 10ετίας του '60, αυτή που έκανε το Μάη, ανακάλυψε τους λόγους της πολιτικής της στράτευσης στην αρχή με τον πόλεμο στην Αλγερία και την Λατινική Αμερική, έπειτα με το Βιετνάμ»²¹.

Μη ξεχνάμε ότι διανύουμε την εκπληκτική δεκαετία του '60 που σημαδεύτηκε από μεγάλα γεγονότα στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Η κουβανέζικη επανάσταση και η επαναστατική ορμή του Τσε Γκεβάρα από την Κούβα μέχρι τη Βολιβία, με τα «δύο, τρία, τα πολλά Βιετνάμ» που μας συνεπήρε όλους, ο πόλεμος και η ανεξαρτησία της Αλγερίας, ο πόλεμος στο Βιετνάμ, η πολιτιστική επανάσταση στην Κίνα (αφήστε τα 100 τριαντάφυλλα να ανθίσουν), τα φοιτητικά κινήματα στην Αμερική και την Ευρώπη, ο Μάης του '68, η επέμβαση στην Τσεχοσλοβακία και για εμάς τους έλληνες ο αγώνας εναντίον της δικτατορίας. Οι γάλλοι που βοήθησαν τα χρόνια της δικτατορίας στο κίνημα αλληλεγγύης, που ερχόντουσαν στις συγκεντρώσεις μας και συμμετείχαν στις διαδηλώσεις εναντίον του δικτατορικού καθεστώτος της Αθήνας, ήταν οι ίδιοι που το Μάη του '68 κατέλαβαν τα Πανεπιστήμια και έστησαν τα οδοφράγματα. Και αυτοί και εμείς ανακαλύπτουμε μια νέα υποκειμενικότητα.

Για όλους μας, ο μαρξισμός ήταν, ο «αξεπέραστος ορίζοντας» της εποχής μας, όπως γράφει ο Σαρτρ στην εισαγωγή της Κριτικής της διαλεκτικής λογικής²². Αποκαλυπτική είναι και η διαπίστωση του Φουκώ: «Τα χρόνια '65-68, (...) ήταν δύσκολο να μην είσαι μαρξιστής και να μην αναφέρεσαι στον Μαρξ»²³.

***

Ο Μάης παραμένει ένα επίκαιρο γεγονός. Σε πείσμα του Σαρκοζύ και χάρη σ' αυτόν. Ο Σαρκοζύ, στην προσπάθειά του να ξορκίσει το κακό, επικαιροποίησε τον Μάη, οδήγησε, δηλαδή, στην επανεμφάνιση του φαντάσματος. «Είχαμε την εντύπωση, εμείς οι επαγγελματίες του Μάη του '68, ότι είχαμε, δυστυχώς, τελειώσει, από πολύ καιρό με τον Μάη», γράφει ο Μπαντιού. Όμως, «για τον άνθρωπο με τα ποντίκια», (εννοώντας τον Σαρκοζύ και του αποστάτες από την αριστερά), ο Μάης του '68 είναι πάντα εδώ. Είναι γεγονός».

Αν κρίνουμε από των αριθμό των εκδόσεων και των εκδηλώσεων που προετοιμάζονται για τα 40 χρόνια του Μάη, ο Σαρκοζύ θα έχει άφθονο υλικό για να θεμελιώσει την εξ αντιδιαστολής ιδεολογία του. Άλλωστε, πολλά βιβλία και εκδηλώσεις θα αναφέρονται στην πολιτική του και την αντίσταση σ' αυτή την πολιτική. Αυτή είναι και η ουσία της επικαιρότητας του Μάη. Το κάλεσμα των ξωτικών.

Ένα από τα συνέδρια, που έχουν αναγγελθεί, έχει ως θέμα «Ένα Μάη που δεν είναι μόνο η αρχή, αλλά μια επικαιρότητα που επείγει». Στην ανακοίνωση της επιτροπής, που αποτελείται από κινήσεις, εκδότες, περιοδικά, εφημερίδες και άτομα που εκφράζουν ένα ευρύ φάσμα της αριστεράς, διαβάζουμε: «Είναι καιρός να επανακτήσουμε τον Μάη του '68, τις πραγματικότητες πίσω από τους μύθους, τον Μάη των προλεταρίων (της γενικής απεργίας και των καταλήψεων), τον Μάη της φοιτητικής κομμούνιας, τον Μάη των τοίχων που απέκτησαν φωνή, τον Μάη των οδοφραγμάτων, που κλείνουν τον δρόμο και ανοίγουν διεξόδους, τον Μάη που άνοιξε τον δρόμο των ελευθεριών και των κοινωνικών αλλαγών (...) τον Μάη που φύσηξε πάνω από το Βερολίνο, την Πράγα, το Μεξικό, το Τορίνο, φέρνοντας την ελπίδα, συνάμα και την κριτική στον πραγματικά υπαρκτό κόσμο».

Η ανακοίνωση θυμίζει ένα από τα ωραία συνθήματα του Μάη, «μπορούν να κόψουν όλα τα λουλούδια, αλλά δεν μπορούν να εμποδίσουν τον ερχομό της άνοιξης» και τον στίχο ενός παλιού τραγουδιού για την Κομμούνια, «όλα αυτά Νικολά δεν φτάνουν για να πεθάνει η Κομμούνια».

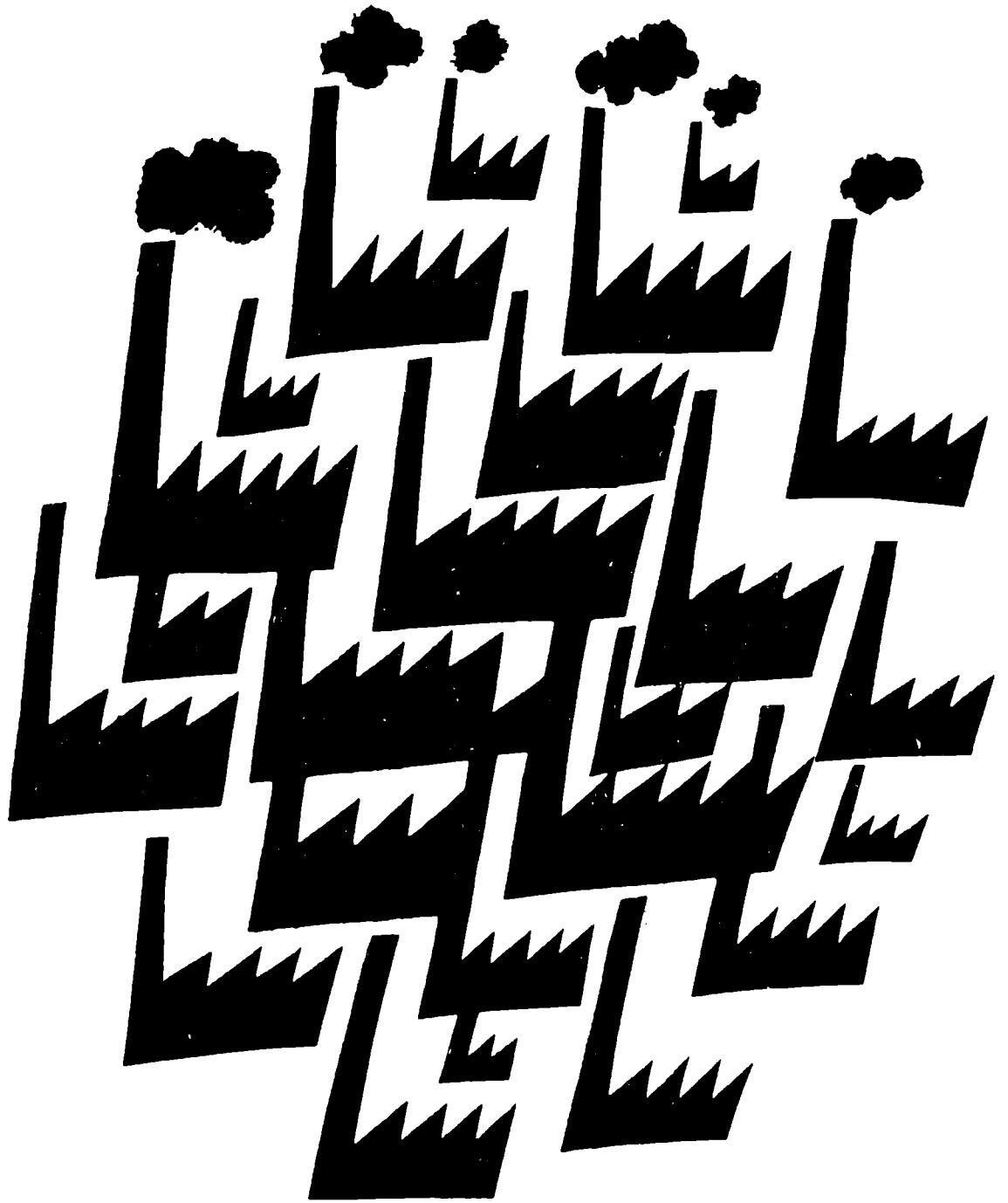
Ούτως ή άλλως, το φάντασμα του Μάη υπάρχει πάντα στα Πανεπιστήμια και αντιστέκεται στα ξόρκια της εξουσίας. Αναφέρω ενδεικτικά και μόνο για τα τελευταία χρόνια: Τις μεγάλες κινητοποιήσεις και τις απεργίες των εργατών, των δημοσίων υπαλλήλων και των φοιτητών, (σχεδόν ένας άλλος Μάης), που υποχρέωσε την κυβέρνηση να αποσύρει το νομοσχέδιο για τις συντάξεις, το 2005, τις κινητοποιήσεις εναντίον του συμβολαίου πρώτης πρόσληψης, το 2006 και τις περσινές κινητοποιήσεις εναντίον της μεταρρύθμισης στα Πανεπιστήμια.

Στην εφημερίδα της επιτροπής του 7ου Πανεπιστημίου του Παρισιού (Jussieu), το άρθρο για την «απελευθέρωση της ανάπτυξης», (που παραπέμπει στις 316 προτάσεις της επιτροπής Ατταλί, που διόρισε ο Σαρκοζύ, ακριβώς για την απελευθέρωση της ανάπτυξης), αναβιώνει το πνεύμα του Μάη:²⁴

«Οι υποσχέσεις τους μας κάνουν να χαμογελάμε,
Η μανία τους για κατανάλωσή μας κάνει να γελάμε,
Η ανάπτυξη που μας προτείνουν μας κάνει να ξερνάμε».

Σημειώσεις

1. Ζακ Ντεριντά, «Φαντάσματα του Μαρξ», *Εκκρεμές*, 1995, σσ. 52-53.
2. LEMONDE.FR, 26 février 2008.
3. Robert Badinter, *Le Monde*, 24 février 2008. «Το τραγικό είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των γάλλων συμφωνεί με το μέτρο».
4. Alain Badiou, «De quoi Sarkozy est-il le nom?», *Circonstances*, 4, Lignes 2007.
5. Ibid, p. 36-38.
6. Serge Halimi, «Les recettes idéologiques du président Sarkozy», *Monde Diplomatique* Juin 2007.
7. René Garaudy, *Garaudy par Garaudy*, Entretiens avec Claude Glayman, *La Table Ronde de Combat*, σ. 68.
8. Ibid, σ. 142.
9. Herbert Marcuse, *Vers la libération*, Denoël/Gonthier 1969, p. 11.
10. Jean Louis Prat, *Mai 68 a-t-il lieu?* Echanges mails liste Cornélius Castoriadis.
11. Πιέτρο Ινγκράο, *Η κρίση και ο τρίτος δρόμος*, Πολύτυπο, 1983, σ. 66.
12. Dominique Lecourt, *Les piètres penseurs*, Flammarion 1999, p. 46-47.
13. Alain Lipietz, «De la régulation aux conventions: Le grand bond en arrière?» *Actuel Marx*, no 15, 1995. Ο Pierre Overney, απολυμένος από την Renault, σκοτώθηκε στην προσπάθειά του να μπει στο εργοστάσιο από την ιδιωτική αστυνομία της επιχείρησης. Ο δολοφόνος του εκτελέστηκε το 1977 από τους «στρατευμένους πυρήνες της λαϊκής αυτονομίας».
14. Alain Badiou, «entretien avec Frédéric Taddéi», *France 3*, 25 octobre 2007.
15. *Libération*, 19 mai 1978.
16. Kristin Ross, «Quand étudiants et ouvriers fraternisaient», *Le Monde Diplomatique*. Mars 2005.
17. Kristin Ross, Ibid.
18. Ο γνωστός μας δικηγόρος από της δίκες της δικτατορίας Denis Langlois, συγγραφέας του βιβλίου «Παναγούλης, το αίμα της Ελλάδας» (Maspero 1969) και εκπρόσωπος τύπου της «Έκκλησης των 75» στον πόλεμο του κόλπου το 1990-1991, στο νέο του βιβλίο του «Συνθήματα για τις προσεχείς επαναστάσεις (νέα συνθήματα του σήμερα και του αύριο στο πνεύμα του Μάη του '68)», προτείνει να προστεθεί στο σύνθημα «μετρό, δουλειά και νάνι» ο υπολογιστής, που, μαζί με τα προηγούμενα, ορίζει και προσδιορίζει την σημερινή μας ζωή. Το σύνθημα που προτείνει είναι «μετρό, δουλειά, Windows και νάνι».
19. Γιατί ένας ενδεχόμενος Μάης στο επίπεδο των τεχνικών μέσων και των πολιτικών δυνάμεων, που θα εμπλακούν θα διαφέρει από το Μάη του '68. Το διαδίκτυο θα αντικαταστήσει τον πολύγραφο και τα συνθήματα στους τοίχους, οι δε πολιτικές δυνάμεις της εποχής του Μάη δεν είναι πια οι ίδιες.
20. Ο Λεό Φερέ, που κάθε τραγούδι του είναι λέξεις που μας ανοίγουν κόσμους ολόκληρους, ορίζει τη λέξη ως «την άμεση έννοια που μας οδηγεί στον εσωτερικευμένο λόγο. Χωρίς τη λέξη δέντρο ένα μεγάλο τμήμα της γνώσης μου χάνεται. Δε βλέπω πια το δάσος, δεν έχω που να περπατήσω, χάνω τη φωτιά και χάνοντας τη φωτιά το αίμα μου παγώνει, δεν είμαι πια τίποτα, μου είμαι αδιάφορος». Léo Ferré, «Introduction à l'Anarchie». *Monde Libertaire*, Janvier 1968.
21. Edgar Morin, Claude Lefort et Jean-Marc Coudray (Cornélius Castoriadis), *Mai '68*, la Brèche, Paris 1968, σ. 77.
22. Etienne Balibar, «Les frontières de la démocratie», *La Découverte* 1992, p. 28.
23. Dominique Lecourt, op.cit., p. 26.
24. *Le Point*, 1 juillet 2004.
25. Al Canarida, février 2008.

**VIVE LA LUTTE
DES TRAVAILLEURS
DANS LES
PETITES
ENTREPRISES**

Ζήτω ο αγώνας των εργατών στα μικρά εργοστάσια